

ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ., ਅਤੇ ਦੁਲਤ, ਜੇ. ਦੇ ਅੱਗੇ

ਰਾਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਬਚਾਅ ਪੱਖ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦਾਤਾ

1947 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 47.

ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 4 ਅਗਸਤ 1954

ਕਸਟਮ (ਪੰਜਾਬ)-ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ-ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰ- ਕੀ ਕਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਤ-ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ - ਵਿਆਹ-ਤਿਆਗ ਜਾਂ ਪਤੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਗ- ਕੀ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। .

ਰੱਖਿਆ- ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ

VOL. VII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

561

ਮੁੱਖ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਗੈਰ-ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ। ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰਗਰ ਨਾ ਤਾਂ ਮਾਲਕ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਮਿਨ ਹਨ: ਉਹ ਗੈਰ ਬਿਸਵੇਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦੀ ਤਿਆਗੀ ਸਮੇਂ ਨਾ ਤਾਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜਰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜਰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਇੱਕ ਔਰਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਰਦ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਤਲਾਕ ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤਲਾਕ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਲਾਹੁਦ-ਦੀਨ ਹਨੀਫ, ਸਬ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮਿਤੀ 23 ਜਨਵਰੀ, 1947 ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਪੱਖ ਨੰ: 6 ਤੋਂ 21 ਤੱਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਕੇ.ਐਲ. ਗੋਸਾਈਂ, ਸੀ. ਰਾਏ, ਐਚ.ਐਲ. ਸਿੱਬਲ ਅਤੇ ਕੇ.ਐਸ. ਥਾਪਰ ।

ਐਫ.ਸੀ. ਮਿੱਤਲ, ਐਚ.ਐਸ. ਦੇਆਬਿਆ ਅਤੇ I. S. ਕੜਵਲ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ.- ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਵਾਲ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ-

(1) ਕੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ।

(2) ਕੀ ਉਸ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਤਨੀ ਦੇ ਤਿਆਗ ਜਾਂ ਤਿਆਗ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

562

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

ਵੋਲ. VIII

ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਇੱਕ ਆਨਰੇਰੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਉਰਫ ਲਛਮੀ, ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨੇੜਤਾ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇੱਕ ਜ਼ਰਗਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਲ 1943 ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। 1 ਜਨਵਰੀ, 1944 ਨੂੰ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

13 ਅਕਤੂਬਰ 1944 ਨੂੰ ਸ. ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸੱਚੀ ਭੈਣ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨੇੜਤਾ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਮੁਆਮਲੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਲ 1943 ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਰਖੇਲ ਵਜੋਂ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ; ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਮਾਲਕ ਸੀ; ਕਿ ਸਾਲ 1944 ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਵਜੋਂ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੀ ਅਸਲੀ ਭੈਣ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਮਾਲਕ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ

VOL VIII]

563

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 5 ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਾਲੀ ਹੈ . ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1, ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਚਾਦਰ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਆਹ

ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵਿਆਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣ ਲਈ, ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿ ਵਿਵਾਹ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਰਾ 147 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ. ਮੁੱਲਾ ਦੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ 'ਤੇ ਸੌਂਪੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਵਾਰਸ ਨਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ।

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਆਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (1) ਕੀ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨੇੜਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। (2) ਕੀ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਖੇਲ ਸੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਸੀ, (3) ਜੇ ਉਸਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕੀ ਉਹ ਵਿਆਹ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, (4) ਕੀ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਜਿਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

564

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII

ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੇ ਜਾਂ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਲਈ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਨ, (5) ਕੀ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਕਸਟਮਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ (6) ਜੇਕਰ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ ਇੱਕ ਕਨੂੰਨੀ ਮਾਰਕਾਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ- ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਈ.

ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਕੋਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸੁਨਿਆਰੇ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਸਨ। ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਦਾ ਜਨਮ ਸਾਲ 1884 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1. ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਨਿਆਰੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 1903 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਭੱਜ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆਏ ਪਤੀ ਨੇ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 498 ਤਹਿਤ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਗਵਾ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੇ 23 ਫਰਵਰੀ, 1904 ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇਸ਼ੀ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਅਗਲੇ 15 ਜਾਂ 16 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰਹੱਸ ਵਿੱਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੇ ਮਾੜੇ ਰਾਹ ਅਪਣਾ ਲਏ, ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਖੇਲ ਵਜੋਂ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 1921 ਵਿੱਚ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੇ ਜਾਂ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੁਨਿਆਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਤੇ 27 ਦਸੰਬਰ, 1931 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇ। ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਸਾਲ 1944 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ।

ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਦੋ ਨੁਕਤੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ (1) ਕੀ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਹੈ ਤਾਂ (2) ਕੀ ਉਸਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਨਵਾਂ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1, ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 3, ਅਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ, P.W.4, ਅਤੇ ਜੱਜਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਤੋਂ ਦੋ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 498 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.1/1 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰੇ।

ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਿ ਉਹ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਾਲ 1903 ਵਿਚ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਭੱਜ ਗਈ ਸੀ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉਸ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਨਫ਼ਰਤ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਮੂਲੀ ਹਨ। ਭਾਗ ਸਿੰਘ P.W.5. ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, P.W.6. ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਚਾਦਰ ਅਦਾ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੇਸਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਤੰਬੂ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ 1931 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 7, ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 8. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 9 ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ,

566

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII]

ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.10 ਜੋ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੰਬੇਲ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਤੰਬੇਲ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਇੰਦਰਾਜ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਇਸਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਦੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤੰਬੇਲ ਸੰਬੰਧੀ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਖਾਤੇ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕਿਤ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਦਸੰਬਰ 1931 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਨੈਸ਼ਹਿਰਾ ਢਾਲਾ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਘਰ ਹੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸਨੂੰ 5 ਦਸੰਬਰ 1928 (ਡੀ. 70) ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਸੀਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਮਿਤੀ 06-11-30 ਨੂੰ (ਡੀ-65) ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਪੀ. 7, ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੂਜਾ ਮਕਾਨ ਜੋ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਨੇ 13 ਅਗਸਤ 1919 ਨੂੰ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ। ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ 1921 ਵਿਚ

ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਸ ਨਾਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਦਾ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕੁਝ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਬੱਚੀ ਸੀ, ਜੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਜੇ ਕਿ

ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਾਲ 1903 ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਰਖੇਲ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਚਲੀ ਗਈ।

ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਕਿ ਕੀ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਹੀ 1921 ਵਿਚ ਚਾਦਰ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਕੱਕੜ ਵਿਖੇ ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਡੀ.ਡਬਲਿਊ. ਦੇ 25, 27, 28, 29, 30 ਅਤੇ 33 ਦੇ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ। ਦੂਜਾ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 15 ਜਾਂ 16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਡੀ.ਡਬਲਯੂ 19 ਅਤੇ 20 ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ। ਤੀਜਾ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ। ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਨੇ 5 ਦਸੰਬਰ, 1928 (ਡੀ. 65) ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਡੀਡ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ 6 ਨਵੰਬਰ, 1930 (ਡੀ. 70) ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਮੰਨਿਆ। ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ 9 ਜੁਲਾਈ, 1935 ਦੀ ਡੀਡ ਆਫ਼ ਤੋਹਫੇ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਡੀ. 66 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ) ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਡੀ. 73) ਵਿੱਚ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। 19 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1940 (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਡੀ. 260) ਦੇ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਅਤੇ 27 ਮਈ, 1940 (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਡੀ. 261) ਦੀ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੱਸਿਆ। ਉਸਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਲੀਜ਼ ਡੀਡਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਚਾਓ ਪੱਖ, ਸਰਦਾਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੀ, ਕਿ ਭਾਈਚਾਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 5 ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਮਾਂ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਗੋਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਦੀਆਂ ਹੀ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਹੁਸਬਰੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਦੋ ਮਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਠਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਘਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਰਾਇਲ ਟਾਕੀਜ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਇਮਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀਨ ਅਤੇ ਮਹਿਰਾਜ-ਉਦ-ਦੀਨ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਰ ਨੂੰ 24,000, ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 30 ਨਵੰਬਰ, 1929 ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪੀ. 1 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਯੁੱਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਜੁਬਾਨੀ ਤੋਹਫ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੰਧ ਨਾਲ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਦਾ ਟੋਕਨ 9 ਜੁਲਾਈ, 1935 ਨੂੰ, ਉਸਨੇ ਤੋਹਫ਼ੇ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਡੀਡ (ਸਾਬਕਾ- D. 66) ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰੋਕਿਆ ਸਲੈਬ ਚਿਪਕਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

VOL. VIII)

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

569

ਘਰ ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਨੇ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਰ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਵੇਚੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ਾ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਘਰ ਦਾ ਜੁਬਾਨੀ ਤੋਹਫ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 9 ਜੁਲਾਈ, 1935 ਨੂੰ, ਉਸਨੇ ਘਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਦੇਣ ਦੀ ਬਕਾਇਦਾ ਡੀਡ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿ ਇਸ ਮਕਾਨ ਦੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਲਈ ਪੈਸਾ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮਕਾਨ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਪੱਖੀ ਦਾ ਤੋਹਫ਼ਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ। ਉਸਦੀ ਸੱਸ ਜੋ ਘਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁਦਈ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਘਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਰ ਨੇ ਖੁਦ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ, ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਜੁਬਾਨੀ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 20, ਅਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 21, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੂਪਾ ਸਿੰਘ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਰ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਅਤੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਦਾ ਦਾਦਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਚੱਜਾ ਸਾਹੂਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ 17 ਜਨਵਰੀ 1899 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਸੀਅਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪੀ. 13) ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁਝ ਚੱਲ ਅਤੇ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਧਵਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ

ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 24,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਕਾਨ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਇਹ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਸਲੀ ਘਰ ਢਾਹ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਉਸਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਹ ਤੱਥ ਇਕੱਲੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਣਗੇ ਕਿ ਅਸਲ ਮਕਾਨ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਖੁਦ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਭਰਪੂਰ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਿਓ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਰਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਘਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਸਮਝੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਾਰਸਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਕੋਲ।

ਦੂਜੀ ਇਮਾਰਤ ਕਟੜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਦੇ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਮਕਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਘਰ 13 ਅਗਸਤ 1919 ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਛਮਣ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ ਨਾਮ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਕਾਨ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

VOL. VIII]

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

571

ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਭੱਜ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਗਹਿਣੇ ਲੈ ਗਈ। ਕੀ ਇਹ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਖੋਰੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ? ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ 1919 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੋ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਤੋਹਫਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਘਰ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਈ ਸੀ।

ਤੀਜੀ ਜਾਇਦਾਦ 99 ਕਨਾਲ 4 ਮਰਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪਲਾਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੌਜ਼ਾ ਕਠਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਸੰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਇਸਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮੇਰੀ ਖੋਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਤਿੰਨੋਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਮਾਲਕ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਤੱਥ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ (1) ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1, ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰਗਰ, (2) ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਭੱਜ

ਗਈ, (3) ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਡੀਡ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, (4) ਜੋ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ

ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ, ਇੱਕ ਜਾਟ ਨਾਲ ਚਾਦਰ ਅਦਾ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ, ਅਤੇ (5) ਕਿ ਤਿੰਨ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਅਗਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਜ਼ਰਗਰ ਰਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਹਨ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਗੋਕਲ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਪਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰੀ (1) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਕਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਰਟੀ ਜਿਸਨੂੰ ਕਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਰੀ ਲਾਮ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਖੇਤੀ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਿੱਤੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਖੇਤੀ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਧੰਦਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰਗਰ ਨਾ ਤਾਂ ਮਾਲਕ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਮਿਨ: ਉਹ ਗੈਰ ਬਿਸਵੇਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ, ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਅਮ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸਮੇਂ ਨਾ ਤਾਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜਰਗਰਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜਰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਬਦੁਲ ਕਰੀਮ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਬਖਸ਼ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਐਸ.ਟੀ. ਅਮਤ-ਉਲ-ਹਬੀਬ (1), ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਜਰਗਰ, ਗੈਰ-ਖੇਤੀਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ, ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜਰਗਰ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਜਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਦਈ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੰਗਟੂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚੂਨੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (2) ਵਿੱਚ, ਚੀਫ਼ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਜਰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ

ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਬਾਰੂ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਖਣ ਅਤੇ ਹੋਰ (3) ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਗੈਰ-ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਵਾਲੇ ਗੈਰ-ਖੇਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਹਿੰਦੂ ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਮੰਨਾਂਗਾ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਰਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ।

ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਖਾਤਰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਵੇ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੈਟੀਗਨਜ਼ ਡਾਈਜੈਸਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 74 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਮ ਖੇਤੀ ਰਿਵਾਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਇੱਕ ਔਰਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਰਦ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ।

574

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ, ਕੁਝ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਔਰਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਰੀਤ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਉਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜਰਗਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਲ 1947 ਵਿੱਚ ਤਿਆਗ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

ਸਵਾਲ 13.-ਕੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਤੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ?

ਜਵਾਬ-ਨਹੀਂ।

ਸਵਾਲ 25. ਕੀ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਤਨੀ ਦੇ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਤਲਾਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਆਧਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ?

ਜਵਾਬ.- ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਲਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ 26. ਕੀ ਪਤਨੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ?

ਜਵਾਬ- ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਔਰਤ ਨੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਆਹ ਕਾਨੂੰਨ, 1939 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ।

VOL. VIII 1

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

575

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਬੇਸ਼ਰਾਰਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ III ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3 (ਬੀ) ਦਾ ਉੱਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਹੈ: -

"3 (ਬੀ) ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦੀ ਰੀਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਪਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਬੀਲੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਅਮਲ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: -

(1) ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਸ਼ਕਰਗੜ੍ਹ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲਬਾਣਾ।

(2) ਬਟਾਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਟ।

(3) ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਸੈਈ, ਭੱਟ, ਲੋਹਾਰ ਅਤੇ ਤਰਖਾਣ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਬੀਲੇ ਲਬਾਣਾਸ ਅਤੇ ਸੈਨੀਸ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ"।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਬੀਲੇ ਵੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਡੀਡ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਮਹੱਤਤਾ ਜੁੜੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ, ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1), ਸੁੰਦਰ ਬਨਾਮ ਨਿਹਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2)।

576

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. VIII

ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜ਼ਰਗਰ ਪਤਨੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਚੀਫ਼ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੇਪਰ ਬੁੱਕ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 106 ਅਤੇ 107 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ:

“ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਗਲੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਰਿਵਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਅਨੈਤਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ:

ਅਸੀਂ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾ ਤਾਂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤਲਾਕ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਘਟੀਆ ਹਿੰਦੂ ਕਬੀਲੇ ਜੋ ਸਖ਼ਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਲਾਕ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।”

ਸ੍ਰੀ ਗੋਸਾਈਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਘੱਟ ਹਿੰਦੂ ਕਬੀਲੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਸਖ਼ਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ

ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ.. ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰ-ਇਸ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਖ਼ਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਮ ਨਿਰੀਖਣ, ਜੋ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਬਟਰ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਬੋਝ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਉਸ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਹ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। .

ਦੂਸਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰਗਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਜਾਟਾਂ ਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਾਟਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਲੱਛੂ ਬਨਾਮ ਦਲ ਸਿੰਘ (1), ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੁਧੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2), ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ ਕਿ ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਰੀਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਜ਼ਰਗਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਟਾਂ ਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤਰਕਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਧਾਉਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਏਗੀ। ਰਿਵਾਜ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਦਾ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰੈਟੀਗਨ ਦੇ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਡਾਇਜੈਸਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ

ਕੋਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਥਾ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ - ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰ ਜਾਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਜੋ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਵਾਬ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿਚ ਹੈ। ਮੁੱਲਾ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪੈਰਾ 431 ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਔਰਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਰਦ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ।

ਤਲਾਕ ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੈਰਾ 441 ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਲਾਕ ਬਾਰੇ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤਲਾਕ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਾਂਗਾ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੋਰ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿ ਜਿਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਫਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਾਂਗਾ।

ਦੁਲਟ। ਜੇ. ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਟਰਾਂਸਲੇਟਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।